

„Pod gradom teči rdeča kri,
Da b' gnala mlinske kamne tri“.

Dné 9. oktobra 1789 je Lavdon zopet vzel glavno mesto sedanje srbske 1789
kraljevine Turčinom iz rok. Ob začetku boja bilo je v Ljubljani sv.
rešnje telo na cesar Jožefovo povelje tri dni izpostavljeno; ko se je pa zvedela
novica o zmagi, bilo je mesto dva večera razsvetljeno. Stal je naskok na
Beligrad Kranjce veliko krvi. Okrog Belega Grada počivajo kosti mnogih
kranjskih vitezov in vojakov domačega polka. Njih slavna dela pa stojé za-
pisana v zgodovini in gotovo tudi pri Bogu, ker so se borili za zmago krščanstva
nad nevero.

Kako se je vse izpremenilo čez 300 let! Nekdaj so zatrepetali Slovenci,
ko so zaslišali besedo Bosna, ker so se spomnili na njenega gospodarja, gro-
zovitega Hasana. Dné 29. julija 1878 je pa avstrijska armada pod poveljstvom 1878
generala Filipoviča prestopila mejo te dežele in v kratkem času zasedla
vso Bosno in Hercegovino. Kranjski vojaki so mnogo pripomogli, da so
prišli v našo oblast tisti kraji, kamor je nekdanj Hasan-paša vlačil zapirat njihove
pradede. Sedaj se tudi te deželi radujeta milega vladanja avstrijskega cesarja.
Začetek tem srečnim uspehom je pa napravila nepozabljiva zmaga, katero so
priborili slavni junaki pod Siskom pred 300 leti.

O ženski vzgoji v ptujih in domačih šolah.

Zato nekatere države skrbijo, da se izo-
brazijo deklice v raznih strokah, da se
torej morejo neomožene primerno preživeti.

Tako je bilo že l. 1871. v Švediji —
ženskem Eldoradu — v trgovini in obrtu
4055 žensk nameščenih, a več ko polovica
2675 je samostojno opravljalo posle, 504 so
bile samostojne posestnice prodajalnic in
obrtnej. Razven tega je znaten broj žensk
služboval v različnih društvih, kjer so
imele plače od 800—2000 dolarjev.

Amerika, Francija in Holandija imajo
učiteljice tudi v srednjih šolah. Švedija,
Holandija in Nemčija imajo ženske far-
macevte. V Avstriji pa jih je največ pri
pošti in brzojavu.

V Bosni imajo žensko doktorico medi-
cine. Isto tudi v Rumuniji. V Stockholmu

pa predava celo na vseučilišči Kovaljska,
katera si je priborila prvo nagrado akade-
mije znanosti v Parizu in sicer iz mate-
matike, a na nekaterih drugih vseučilišjih
imajo že ženske docente.

Vsled tega je sedaj lepo število sluša-
teljic na raznih vseučilišjih. — Svobodna
Švica je prva dovolila l. 1864/5, da po-
sliša jedna Rusinja na vseučilišči v Zü-
richu na medicinski fakulteti. L. 1872. je
bilo tam že 62 slušateljic. L. 1869. je bila
jedna slušateljica v Edinburgu na Škot-
skem, a dan danes so jim otvorjena tudi
druga vseučilišča na pr. Dunaj, Černovice,
Petrograd itd.

Oglejmo si žensko vzgojo v Avstriji.

Dekliške šole v Avstriji l. 1890.

Dežela	Javne šole		Zasebne šole		Skupaj	
	moško vodstvo	žensko vodstvo	moško vodstvo	žensko vodstvo	v številu	v %
Avstrija p. Anižo	31	—	1	16	48	5.4%
Avstrija n. Anižo	7	8	—	10	25	2.8%
Saleburško	2	—	—	12	14	1.5%
Predarlberško . .	—	2	—	7	9	1%
Tirolsko	6	53	1	23	83	9.2%
Štajersko	21	14	—	26	61	6.9%
Koroško	1	2	—	6	10	1.1%
Kranjsko	5	6	—	7	18	2.1%
Primorsko	11	28	1	11	51	5.6%
Dalmacija	2	15	—	5	22	2.5%
Češko	206	22	—	31	259	29.4%
Moravsko	75	2	2	25	104	12%
Šlezija	10	1	2	16	29	3.3%
Galicija	9	67	6	54	136	15.5%
Bukovina	9	5	1	—	15	1.7%
Skupaj .	395	225	15	249	881	—

Ta statistika je vendar nepopolna, kajti dočim so na Kranjskem, Tirolskem itd. dekliške šole večinoma dvo- ali trirazredne, so iste v drugih deželah n. pr. na Češkem, Moravskem, Niže-Avstrijskem itd. večinoma 5—8 razredne.

Na zelo visoki stopinji je ženska vzgoja med Čehi. Češko šolstvo je opisal „Popotnik“. Omeniti mi je samo, da ima ženska gimnazija šest razredov ter da se je govorilo v državnem zboru o zadnjem času o tem, da bi imele dijakinje po dovršenem šestem gimnazijalnem razredu v lekarnah iste pravice ko moški.

Na visoki stopinji je ženska vzgoja tudi med Hrvati. Ženski licej in žensko strokovno šolo, kateri sta bili otvorjeni z letošnjim šolskim letom, je opisal „Učit. Tovarš“. Razven tega je na Hrvaškem 6 višjih dekliških šol, na katerih slušbuje mimo učiteljev 29 učiteljic, a obiskuje jih

1143 učenk. Učiteljic je na Hrvaškem 598, mimo 1399 učiteljev.

Ljudsko šolstvo v Galiciji je še na nizki stopinji, zato tudi ženska vzgoja. Deških meščanskih šol še ne dobiš, pač pa je ondi 5 dekliških meščanskih šol, namreč 4 v Lvovu, a jedna v Krakovu. Prva dekliška meščanska šola ima 4 nadaljevalne tečaje za trgovstvo, gospodinjstvo itd., a meščanska šola v Krakovu 3 nadaljevalne tečaje. Javnih ljudskih dekliških šol je 76 med temi dve 8 razred., dve 7 razred., deset 6 razred., petnajst 5 razred.; zasebnih dekliških šol je do 60 med temi sedemnajst 8 razred., dve 7 raz., osem 6 razred., tri 5 razred. Ženska učiteljišča s poljskim učnim jezikom so tri, namreč v Lvovu, Krakovu ter v Przemyslu.

Oglejmo si žensko vzgojo na Kranjskem.

Na Kranjskem so sledeče javne deklške šole: c. kr. žensko učiteljske v Ljubljani, c. kr. obrtno-strokovna šola za umetno vezenje in šivanje čipek v Ljubljani ter 10 občnih ljudskih šol, namreč: 8 razredna mestna deklška šola v Ljubljani, 5 razredna mestna nemška deklška šola v Ljubljani, 4 razredni deklški šoli v Idriji in v Kranji, 3 razredne deklške šole v Kamniku, v Kočevji in v Novem Mestu ter 2 razredne deklške šole v Ribnici, v Trzinu in v Vrhniku. Razven tega so posebni deklški oddelki v Črnomlju, Metliki in Postojni.

Privatnih deklških šol je 12, namreč v Ljubljani: višja gospodinjška šola pri mm. Uršulinkah, nadaljevalna šola gospe Huth, nadaljevalna šola gosp. Rehn, 8 razredna vnanja ter 8 razredna notranja deklška šola pri mm. Uršulinkah, 8 razredna deklška šola gospe Huth; 6 razredna notranja in 5 razredna vnanja deklška šola mm. Uršulink v Škofji Loki, 3 razrednice šolskih sester Notre Dam v Trnovem, 3 razredna deklška šola v ženskem sirotišču v Ljubljani, dvorazredni deklški šoli šolskih sester v Repnjah in Šmihelu pri Novem Mestu. (Dalje prih.) **Lj. Stiasny.**

Književnost.

Kmetijsko gospodarstvo. Učna knjiga za kmetijske šole, ob enem priročna knjiga za praktične gospodarje. Spisal Viljem Rohrmann, pristav deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu. Celje 1893. I. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Str. 130. Cena 50 kr., po pošti 55 kr. — Knjiga je razdeljena na štiri poglavja, katera razpravljajo I. Sredstva za kmetovanje. II. Uredba gospodarstva. III. Cenitev gospodarstva. IV. Kmetijsko knjigovodstvo. — Ta knjiga je zelo važna ne le kot šolska knjiga, ampak še bolj kot priročna knjiga za gospodarje. Mnogo se je že pisalo o pravilnem in uspešnem gospodarstvu, toda doslej so vsi spisi koristili malo, največ vsled tega, ker niso skupaj ali pa vsaj enotni. Prehitro nazadujoče kmetijstvo potrebuje izdatne pomoči, da ne postane gospodarska beda splošna. Vse pomoči deželne in državne ne bodo odpomogle, da kmet v gospodarstvu ne napreduje. Kdor ne napreduje, je uničen. Pravijo sicer, da se kmet ne nauči dobro kmetovati iz knjig. Sevé, za plugom bode moral še vedno hoditi, toda gospodariti se nauči bolje in previdneje. Knjiga ga seznani s sredstvi, s katerimi si zboljša opesano polje, z boljšimi semeni in načini sejanja in gnojenja. Ljudje se le preradi drže starega kmetijstva in

starega sejanja. Po naši — ne strokovnjaški sodbi — je knjiga dobra in bode koristila mnogo, ako pride ljudem v roko. Tu imajo čitatelji lepo priliko razširiti jo med beročimi kmeti in marsikateremu učitelju bi prišla prav, svetoval bi vsaj lahko kakemu takemu, ki sam ne zna brati. Tudi šolske knjižnice ne smejo biti brez te knjige. Posojuje naj se vsaj učencem ponavljalne šole. Knjigo priporočamo.

Ljubezen do matere. Povest za mladino. Spisal Josip Matéjev. V Ljubljani. Izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“. 1893. Str. 74. Cena 25 kr., nevez. 20 kr. — Ko sem prečital to povest, spoznal sem, da je njen junak pokojni gibeljski učitelj, moj bivši sošolec Peter Kambič. Morda se motim, toda vsak, ki je poznal njega in prebere to povest, mora reči: „Da, to je on; prav tak je bil!“ Z veliko pazljivostjo sem prečital povest do konca. Živo je opisana ljubezen do matere, njegova pobožnost in udanost in kar se zgodi takó poredkoma: o učiteljskem stanu je pisano spoštljivo. (Zato pa naj nihče ne misli, da je neznani pisatelj morda učitelj.) Naj bi našla povest mnogo, mnogo čitateljev! Slavní naši šolski družbi pa moramo biti hvaležni, ker nam podaja v svoji knjižnici tako izbrano berilo za našo šolsko mladino.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. Okrajna konferencija učiteljstva slovenskih in slovensko-nemških ljubljanskih ljudskih šol je dne 28. t. m. Poleg običajnih točk je na dnevnem redu: 1.) Zavetišče npravo-zanemarjenim šolskim otrokom v Ljubljani, poročilo g. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika nadučitelja A. Žumra. 2.) Kako

je postopati učitelju, da doseže učni smoter pri splošnem pouku v naših petrazrednicah in osemrazrednicah na podstavi sedanjega učnega črteža, poročilo g. učitelja J. Dimnika.

Dne 30. t. m. pa je konferencija učiteljstva nemških ljubljanskih ljudskih šol, pri kateri poroča gosp.